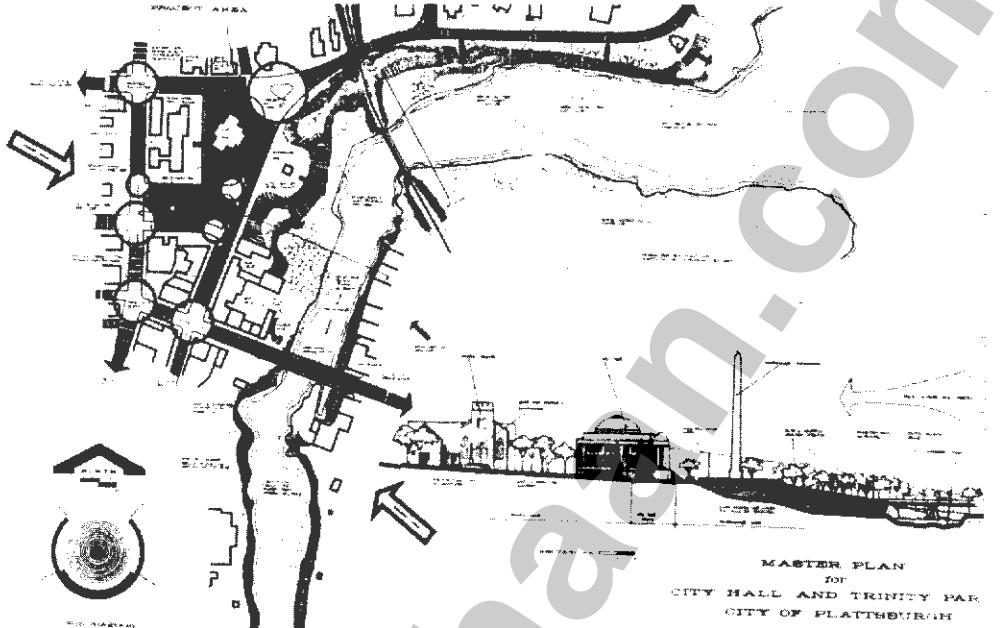

طراحی شهری و تأکیدهای محتوایی در نظام هدایت

کامران ذکاوت
عضو هیئت علمی دانشکده معماری و
شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی

چکیده
مفهومهای ارتقای کیفیت محیط و پایداری ارزش‌ها در فضای شهری، از جمله موضوعاتی هستند که اخیراً در ایران مورد توجه مدیریت عمران شهری واقع شده‌اند. بدینهی است که این پدیده جدید لازم است در نظام برنامهریزی کشور قانون مندوشود و تعامل آن با برنامه‌های موجود از طریق مؤلفه‌های سیاستگذاری و اسناد راهبردی تحقق یابد.

براین اساس، مقاله حاضر تأکید ویژه‌ای بر جایگاه «سیاست‌های طراحی» و «راهنمای طراحی» دارد که دو حلقه بسیار مهم از زنجیره مجموعه مؤلفه‌های شکل دهنده اسناد نظام هدایت در برنامه‌های طراحی شهری محسوب می‌گردند. این دو عنصر که ستون‌های اصلی راهبردی در نظام هدایت به شمار می‌آیند، شاملوده هویت مکانی و محتوای راهکارهای اجرایی را در چشم‌انداز مطلوب توسعه تشکیل می‌دهند.

الف- مفاهیم طراحی شهری ۱- تعریف طراحی شهری

هدایت و ایجاد کیفیت محیطی، امری است که به خودی خود تحقق نمی‌یابد و استناد شهرسازی از نوع طرح جامع قادر به ایجاد آن نیستند. اساساً هویت کیفیت‌هایی که مربوط به بعد سوم و حس مکان است، نیازمند به کارگیری دانشی است متفاوت از آنچه که به نام شهرسازی شناخته شده است. به عبارت دیگر، طراحی شهری دانشی چند ساخته‌ای است که به منظور حفظ و ایجاد کیفیت محیط وارد مداخله می‌شود. این پدیده توجه ویژه‌ای به تشخیص هویت و ارزش‌های زیبایی‌شناختی و ادراکی دارد که بقا و مانای آن را با اتکا به نظر استفاده کنندگان را بهبود می‌کند.

۲- اهداف طراحی شهری

خیابان‌ها، فضاهای دهکده‌ها، شهرک‌ها و بالاخره شهرهای موفق دارای خصوصیات مشترکی هستند. برای دستیابی به اصول یا اهداف طراحی شهری خوب، این عوامل می‌باشد مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند. به یاری این عوامل است که می‌توان دریافت برای خلق یک فضای موفق می‌باشد به دنبال چه بود.

اهداف طراحی شهری بیانیه‌ای است که مشخص می‌سازد طراحی به چه چیزهایی باید دست یابد.^(۱) در سیاری از موارد، اهداف در بخش‌های متفاوت دارای همپوشانی آند و یکدیگر را به نوعی تقویت می‌کنند.

۳- فرایند در طراحی شهری

شهرسازی منطق گرا و تجربه گرا^(۲) را باید سرآغاز تسلط تجربه و منطق در داشن طراحی و برنامه‌ریزی تلقی کرد. داشن طراحی شهری، همانند کلیه دانش‌های محیطی، ارائه هر گونه طرح و راه حل را منوط به تشخیص مستلزم می‌داند. به همین دلیل تدبیر راه حل و استهنه به فرایندی است که طی آن باید سلسله مراتبی از اقدامات انجام گیرد تا دستیابی به راه حل میسر گردد. فرایند طراحی شهری در این داشن، شامل ۶ مقطع اصلی به شرح ذیل است و در صورت فقدان هر یک از مرحله دستیابی به محضولات میسر نخواهد بود:

۱- شناخت (خصوصیه‌های محلی و کیفیت‌های محیطی)

۲- سنجش

۳- سیاستگذاری

۴- راهکارها و راه حل‌ها

۵- راهنمای طراحی

۶- اجرا

ب- شناخت (خصوصیه‌های محلی و کیفیت‌های محیطی)

تشخیص خصیصه‌های محلی (Local Distinctiveness) و هویت سیما و منظر شهری مهم‌ترین بخش از شناخت مستلزم است که در تداوم آن تقابل زمینه‌های مختلف عملکردی، کالبدی، بصری و ریخت شناختی (مرفوولوژیک) با یکدیگر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ممولًا طراحی شهری موفق بنتی بر درک مناسب از شرایطی است که برای آن تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری شده، و طرح توسعه نیز برای آن تدوین گردیده است.

• سنجش

در این مقطع از مطالعات دستاورد مرحله شناخت مورد سنجش و ممیزی قرار می‌گیرد، سپس قابلیت‌ها - به ویژه کیفیت‌ها و ضعف‌ها، و همچنین تهدیدهای فرستاده - در هر یک از زمینه‌ها معرفی می‌گردد و پایه تصمیم‌گیری واقع می‌شود.

• سیاستگذاری

مقطع سیاستگذاری یکی از مهم‌ترین مرافق در فرایند طراحی شهری است که طی آن چشم‌انداز مطلوب شکل گیری آینده تدوین و ترسیم می‌گردد.

در مقطع مطالعات سنجش، کلیه مسائل و مشکلات شامل کیفیت‌های مطلوب و نامطلوب شناسایی گردید. در این مرحله چارچوب و شیوه‌های مداخله و سمت گیری طرح ساماندهی تدارک دیده می‌شود.

برخلاف گذشته که محتوای طرح متکی بر ذهنیات طراح بود، در این روش تبیین اهداف و سیاست‌ها مبنی بر عینیات پایه‌گذاری می‌شود و ملاک ارزیابی راه حل‌های پیشنهادی قرار می‌گیرد. بدین ترتیب الگوهای طراحی لازم است در تداوم اهداف اولیه طرح، و معنکس کننده آنها باشند.

در این مقطع اهداف طرح درجهت تقویت و اعتلالی قابلیت‌های کیفیت‌های محیطی و سیاست‌های طرح به سمت بهره‌گیری از فرستاده، حذف ضعف‌ها و کنترل تهدیدهای گام بر می‌دارد.

مقطع سیاستگذاری خود از فرایند خاص تعییت می‌کند:

۱- اهداف کلان

اهداف کلان بیانیه‌ای است که معرف چشم‌انداز مطلوب شکل گیری مجموعه در آینده به صورت کلی و درازمدت است.

دیدگاه‌های اولیه دستگاه اجرایی ممولاً در شکل دهی این بخش تأثیرگذار است.

۲- اهداف خرد

اهداف خرد بیانیه دقیق‌تری است از آنچه که طراحی باید برآن دست یابد.

اهداف خرد یا عملیاتی مبنی مقاصد مستقیم مداخله است و کلیه زمینه‌ها و ابعاد طراحی شهری را - از شکل و محتوا تا زمینه‌های بصری، ادراکی و عملکردی - در بر می‌گیرد.

راهنمای طراحی در طرح جامع قبل از اینکه معرف گرافیک نمونه‌های

مناسب طراحی باشد، توصیف کننده محتوای طراحی مطلوب

سیاست‌های موردنظر است

۳- راهبردهای طراحی

چارچوب محتوای توسعه است که به گونه‌ای نموداری به چشم‌انداز و چارچوب توسعه بعد مکانی و جغرافیایی می‌دهد.

۴- سیاست‌ها

روش‌ها و اقداماتی که بستر سازِ دستیابی به اهداف طرح اند.

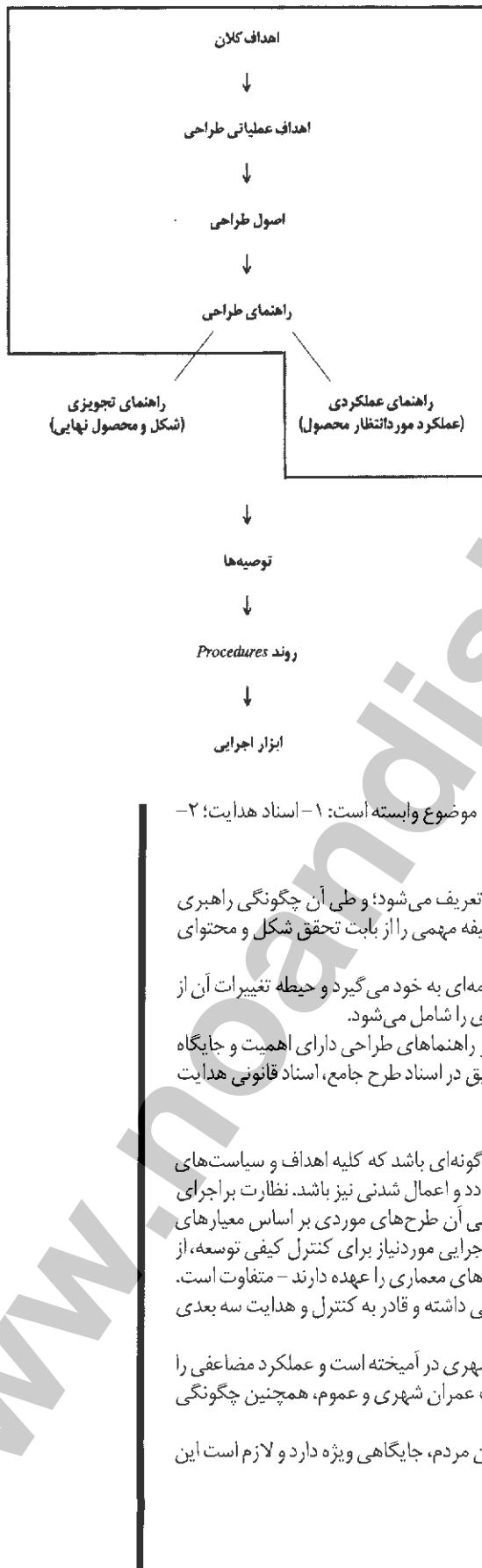
اصول طراحی توصیف کننده رابطه بین اهداف طراحی و فرم و شکل ساختاری محیط کالبدی‌اند.^(۳) لیکن به طور کلی اصول طراحی و معیارها و ملاحظات طراحی، زیرمجموعه سیاست‌های طراحی محسوب می‌گردد، که در تشریح این سیاست‌های معرفی آنها پرداخته خواهد شد.

متأسفانه بسیاری از اصول طراحی به شکل بیانیه‌هایی از طرح خوب ارائه شده‌اند که مشخص نیست چه هدفی را - جز همان «طرح خوب» - دنبال و معرفی می‌کنند؛ و در واقع بسیاری از اصول طراحی ارائه شده را به راحتی می‌توان به عنوان نظریه و سبک‌های شخصی تلقی کرد.

از دیدگاه پانتر، اصول طراحی اساس و زیربنای راهنمای طراحی را تشکیل می‌دهند.^(۴) به عبارت دیگر، این مرحله از سیاستگذاری پایه‌گذار محتوای راهنمای طراحی به شمار می‌آید.

• راهکارها و راه حل‌ها و انتخاب بهینه

مجموعه‌ای از راهکارهای طراحی است که الگوهای مداخله را تشکیل می‌دهد.

این مجموعه غالباً در چند گزینه مطرح می‌گردد که پس از ارزیابی و مقایسه آنها با اهداف طراحی، انتخاب راه حل‌های بهینه صورت می‌گیرد.

• راهنمای طراحی

از آنجا که هدایت ابعاد مختلف کیفیت‌های محیطی به صورت توشتاری کاملاً میسر نیست، ضروری است بسیاری از مفاهیمی که تداوم آنها نقشی جاتی دارد، به صورت الگوهای گرافیکی و صور معرفی و هدایت شود. این مفاهیم مانند معرفی زمینه در جداره‌ها، هویت عمارتی بومی، کیفیت‌های محیطی و حس مکان، کیفیت‌های ادراکی، سیمای زمین و نظایر اینها می‌توانند با استفاده از معرفی نمونه‌های موفق موجود و به صورت عکس و تصویر و توجيهات جنبی هدایت شوند. در نهایت کلیه موارد مهم و حساس به صورت چک لیست در می‌آید و چگونگی انتساب و موقوفیت موارد توسعه با آنها ارزیابی می‌شود.

راهنمای طراحی، نمونه اقدامات طراحی به منظور معرفی شکل و الگوهای مطلوب دستیاری به اهداف طرح است.

راهنمای طراحی از مهم‌ترین محصولات طراحی شهری و به عبارتی سند طراح محسوب می‌گردد (معرفی تفصیلی راهنمای طراحی در بخش مربوط به آن آمده است).

• اجرا

تحقیق پذیری برنامه طراحی شهری خود از مراحل مهم فرایند طراحی شهری محسوب می‌گردد. به عبارت دیگر، اسناد و راه حل‌ها و الگوهای مداخله باید به گونه‌ای تدارک دیده شوند که قابل اجرا باشند. این امر به سه موضوع وابسته است: ۱- اسناد هدایت؛ ۲-

۱- اسناد هدایت

محصول کار طراحی شهری نهایتاً در قالب اسناد هدایت و کنترل تعریف می‌شود؛ و طی آن چگونگی راهبری اجرای طرح نیز تعیین می‌گردد. راهنمای طراحی در این مرحله وظیفه مهمی را از بابت تحقق شکل و محتوای کیفیت و هویت عهده‌دار است.

چارچوب‌های هدایت توسعه ابعاد مشخص طراحی و برنامه‌ای به خود می‌گیرد و حیطه تغییرات آن از سیاست‌ها و معیارهای طراحی تراهنما و ضوابط و الگوهای پیشنهادی را شامل می‌شود. در میان محصولات طراحی سطح کلان، ضوابط کنترل و راهنمایی‌های طراحی دارای اهمیت و جایگاه ویژه‌ای است. معمولاً این بخش از محصولات طراحی شهری با تلفیق در اسناد طرح جامع، اسناد قانونی هدایت و کنترل شهر را تشکیل می‌دهند.

۲- تشکیلات اجرایی

راهبردها و الگوهای پیشنهادی طراحی در مرحله اجرا باید به گونه‌ای باشد که کلیه اهداف و سیاست‌های طراحی به سادگی به طراحان و کنترل کنندگان طرح منتقل گردد و اعمال شدنی نیز باشد. نظارت بر اجرای صحیح ضوابط کنترل بر عهده کمیته‌های بازنگری است که طی آن طرح‌های موردی بر اساس معیارهای راهنمای، بازبینی و بازنگری می‌شوند. براین اساس تشکیلات اجرایی موردنیاز برای کنترل کیفی توسعه، از تشکیلات فنی موجود شهرداریها - که کنترل طرح جامع و طرح‌های معماری را عهده دارند - متفاوت است. ضروری است این تشکیلات نسبت به دانش طراحی شهری آگاهی داشته و قادر به کنترل و هدایت سه بعدی سیما و منظر شهری نیز باشد.

محیط تشکیلاتی طرح در سلسله مراتب مدیریت عمران شهری در آمیخته است و عملکرد مضاعفی را درخصوص انتساب برنامه طراحی شهری با دیدگاه‌های مدیریت عمران شهری و عموم، همچنین چگونگی راهبرد و اجرای برنامه، بر عهده دارد.

ایجاد همانگی طرح با دیدگاه‌های مسئولان و نمایندگان مردم، جایگاهی ویژه دارد و لازم است این

هماهنگی در مرحله سیاستگذاری انجام شود و یافته‌های برنامه و سیاست‌های اجرایی آن قبل از انجام مراحل بعدی به تأیید برسد.

۳- تحقیق پذیری

به اجراء سیدن پروژه‌های طراحی شهری به جلب حمایت شهروندان، توجیه اقتصادی و جلب توجه طرف‌های ذی نفع در مداخله - شامل مالکان، سرمایه‌گذاران، سازندگان و شهرداری که در عمل حامی منافع عموماند - نیاز دارد. شهرداری برای تحقیق پذیری پروژه‌ای که حجمه عمومی در آن اهمیت داشته باشد، می‌بایست امتیازاتی به طرف‌های درگیر بدهد تا آنان را نسبت به انجام آن مشთاق سازد - حتی اگر از نظر اقتصادی بازدهی چندانی برای آنها نداشته باشد. در مواردی این امتیازات به صورت واکذاری تراکم در محلی دیگر، و یا دادن وام‌های کم بهره (یا بدون بهره) و ارائه خدمات مهندسی بلاعوض خواهد بود.

ب- محتوای نظام هدایت

۱- سیاست طراحی

از سال‌های ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۶ که ارتقای کیفیت محیط در برنامه‌های توسعه غرب نقش حیاتی یافت و موضوعات طراحی شهری در محتوای برنامه‌های توسعه شهری حضور فعال پیدا کرد، حلقه‌های سیاستگذاری دارای جایگاه ویژه‌ای در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری شد.

در اینجا سعی برآن است که نقش سیاست‌های طراحی در تدارک سطوح مختلف برنامه‌های طراحی شهری مطرح گردد و اهمیت آن در تهیه اسناد کنترل طراحی معروف شود. تأکید و اهمیت نقش سیاست‌های طراحی بیش از یک دهه است که در نظام برنامه‌ریزی توسعه در اروپا - و به ویژه انگلستان - بازتر شده است. این حلقه از روند سیاستگذاری بدنه اصلی، ماهیت و محتوای محصولات برنامه‌های طراحی شهری را تشکیل می‌دهد و از عوامل ارتقای کیفیت محیط به شمار می‌رود.

از دیدگاه پروفسور جان پاتر، برای تدوین سیاست‌های طراحی در برنامه‌های طراحی شهری لازم است به سازمان «سیاست طراحی» - که در ادامه ارائه می‌گردد - توجه شود. پنج مورد اول آن دارای جنبه محتوایی (Substantive) است و موارد بعدی جنبه روشی‌ای (procedural) دارد.

- سیاست‌های طراحی می‌بایست برپایه تعریف جامع طراحی محیط، که تعریف مترقی از طراحی شهری را به جنبه اکولوژیک برنامه‌ریزی سیمای زمین مرتبط می‌سازد، قرار گیرد.

- پایداری باید به عنوان نوعی زمینه و بستر برای کلیه سیاست‌های طراحی در کلیه مقیاس‌ها مدنظر قرار گیرد و لازم است در برگیرنده مباحثی چون نظم فضایی، بافت معابر، طراحی ساختمان‌ها، حفاظت، مصرف انرژی و اکولوژی گردد.

- یکی از مقوله‌های عده در تدوین سیاست‌های طراحی، آن است که توسعه به گونه‌ای مناسب و مطلوب با محیط پیرامون خود ارتباط برقرار سازد. لیکن محیط زمینه باید به گونه‌ای تعریف شود که در برگیرنده ابعاد بصری، اجتماعی، عملکردی و زیست محیطی باشد و به خصوص ارتباط جامعی را بین سیمای شهر و حیطه‌های عمومی برقرار سازد.

- سیاست‌های طراحی باید منطبق بر اصول شناخته شده طراحی شهری تدوین گردد؛ لیکن این اصول باید با مهارت کافی با مجموعه معیارها و ملاحظات طراحی انتظام یابد.

- سیاست‌های طراحی باید با ملاحظه نقش سیاسی خود در موضوعات طراحی، به عنوان حامی منافع عمومی و در صورت لزوم در جهت کسب دیدگاه‌های شهروندان عمل کند.

- سیاست‌های طراحی و پیشنهادهای طراحی باید محدودیت‌های جدی کنترل‌های غیرسازنده را مورد ملاحظه قرار دهند و درجهت ایجاد شرایط لازم به منظور حمایت از طراحی خوب، تشویق نوادری در طراحی، حساسیت به محل و آگاهی از شرایط محیطی گام بردارند.

- سازماندهی سیاست‌های طراحی در برنامه، دارای اهمیت خاصی است و نه تنها از بابت تضمین ایجاد ارتباط منطقی میان حوزه کنترل کننده و پوشش جامعی از موضوعات طراحی ضروری است، بلکه برای اطمینان یافتن از اینکه در ک صلح و شفاف از شیوه اعمال سیاست‌های طراحی نیز برای استفاده کنندگان برنامه توسعه وجود دارد، دارای اهمیت است. سیاست‌های طراحی باید در قالب نوعی سلسه مراتب تصویر گردد - از مقیاس سطح شهر تا مقیاس محلی و از سطح استراتئی برنامه و سیاست‌های قانونی تا سطح ضمیمه نظام هدایت طراحی (S.D.G.). سازمان سیاست‌های طراحی در چنین چارچوب سلسله مراتبی به ایجاد رابطه منطقی بین آنها کمک می‌کند و در جامعیت برنامه توسعه مؤثر است.

از این دیدگاه، اهداف عملیاتی طراحی (Design Objectives)، اصول طراحی (Design Principles) و راهنمای طراحی (Design Guideline) ماهیتاً اجزای سیاستگذاری طراحی را تشکیل می‌دهند. در این میان راهنمای طراحی از نوع عملکردی، خود نوعی سیاست طراحی محسوب می‌گردد و راهنمای طراحی از نوع تجویزی دارای ماهیت ضابطه است (نمودار شماره یک).

انواع سیاست‌های طراحی

- از دیدگاه جان پاتر، طبقه‌بندی سیار ساده سیاست‌های طراحی، از تحلیل محتوا شکل می‌گیرد که طی آن حد تغییر سیاست‌ها از بسیار عام تا کاملاً خاص، به شرح ذیل توصیف می‌گردد:
- ۱- سیاست‌های مولد و مادر استناد به عمومیت اهداف دارد. به طور مثال، «استاندارد بالایی از طراحی موردنظر است».
  - ۲- سیاست‌های تشویقی متقاضی را به برخورد و مواجهه با اهداف خاص تشویق می‌کند، و اغلب نیز به صورت کلی بیان می‌شود.
  - ۳- سیاست‌های لحاظی برای بر جسته‌سازی عواملی است که متقاضی باید مدنظر قرار دهد و در طرح لحاظ کند.
  - ۴- سیاست‌های معیاری (Criteria policies) برای بر جسته‌سازی معیارهای خاصی است که لازم است متقاضی - و از همه مهم‌تر، تشکیلات اجرایی - در ارزیابی طرح ملاک قرار دهند.
  - ۵- سیاست‌های الزامي (Requirement policies) معرف الزامات طراحی موردن حداقت مسئولان اجرایی است - حتی اگر به صورت عمومی بیان شده باشد.
  - ۶- سیاست‌های استاندارد (standard policies) ارائه دهنده استانداردها یا معیارهای کمی اندازه‌گیری است که محک تعیین کمیت حداقل و یا حد اکثر موردنظر به شمار می‌آید.

اصطلاح «بهانه بزرگ» به عنوان توطئه‌ای حرفه‌ای که باعث شد حرفه‌های مختلف یکدیگر را به خاطر نزل کیفیت فضای شهری سرزنش کنند، خلق گردید.

سیاست‌های مولد مادر

به لحاظ فردان هرگونه معیار و سنجش قضاوت و چگونگی دستیابی به آنها، به خودی خود معنی دار نیست. این دسته سیاست‌ها اغلب به اهداف نزدیک‌ترند تا سیاست. براین اساس، اتکابه چنین سیاست‌هایی اینها می‌راد کنترل توسعه ایجاد می‌کند، از این دست که منظور از کیفیت بالا یا طراحی خوب در هنگام مذاکره یامناظر چیست. لیکن این نوع سیاست‌ها کماکان در مناطقی که اطلاعات محدودی از متابع طراحی موجود باشد معمول است.

سیاست‌های تشویقی

به عنوان ابزاری ترویجی و ارزشمند برای تولید طراحی مناسب قابل استفاده‌اند و نشان می‌دهند که چه مواردی مدنظر تشکیلات اجرایی است. به زعم انکه سیاست‌های تشویقی از نظر قابلیت اجرایی کاملاً توانمند نیستند، لیکن می‌توانند عاری از جزئیات باشند و در ارائه مقاصد عمومی و اصول توسعه بسیار مفید واقع شوند.

سیاست‌های تشویقی مسئولیتی را برداشته کنندگان می‌گذارند، و آن تدبیر اجرایی و امکان پذیر بودن پیشنهادهای برای هر سایت و مذاکره با سازندگان است.

سیاست‌های لحاظی

اتخاذ این سیاست‌ها راه مناسبی در فرایند کنترل طراحی است زیرا اینها ملاحظات عمومی را که متقاضیان برای دریافت مجوزهای شهرسازی باید مدنظر قرار دهند درجهت دستیابی به اهداف خاص تنظیم و هدایت می‌کنند.

این نوع سیاست طراحی، اهمیت و اولویت‌های خاص را در یک طرح گوشزد می‌کند و مؤکد آن است که برخی از عوامل ممکن است در شرایطی فاقد اهمیت باشند. این نوع سیاست همچینین به طراح کمک می‌کند که اهمیت برخی ملاحظات را نسبت به ملاحظات دیگر بازتر سازد. سیاست‌های لحاظی می‌توانند از طریق روش نکردن این موضوع که چگونه هر سیاست لازم است مورد ملاحظه و توجه قرار گیرد، تفصیلی‌تر و شفاف‌تر شوند.

سیاست‌های معیاری

شاید مفیدترین نوع سیاست‌ها باشد، چرا که تمام ملاحظات خاص و موردی و معیارهای لازم را برای پیگیری مسئولان اجرایی، به شکلی تفصیلی ارائه می‌دهد. براین اساس، این گروه سیاست جنبه چک لیست را نیز دارد و شیوه به اصول طراحی عمل می‌کند.

سیاست‌های الزامي یا درخواست شده

برخی سیاست‌ها یک قدم فراتر می‌زنند و تلاش برای ارائه برخی از درخواست‌هارا دارند؛ که این تاحدی

اطمینان و الزام را برای سیاست به همراه دارد.

اعتبار سیاست‌های درخواستی زمانی ارتقا می‌یابد که آنها دقیقاً براساس شناخت مختصات محلی و مشاوره مردمی به دست آمده باشند.

سیاست‌های استاندارد

حد صراحت سیاست طراحی، از طریق سیاست‌های استاندارد به دست می‌آید که ارائه دهنده معیارهای کمی قابل اندازه‌گیری برای مفاهیم نرم‌ال، حداکثر و یا حداقل قابل قبول است. سیاست‌های استاندارد کمیت‌های قابل اندازه‌گیری مفیدی را نیز، هم برای طراحان و هم برای کنترل کنندگان، به دست می‌دهند.

۲- راهنمای طراحی

۲-۱- مفاهیم

تئییه سیاست‌ها و برنامه طراحی شهری به خودی خود برای هدایت شکل فیزیکی شهر و نحوه مداخله کفایت نمی‌کند. هدایت کیفیت‌های محیطی پدیده‌پیچیده‌ای است که استاد متدال شهرسازی قادر به انجام آن نیستند، و این کار نیاز به ابزاری متفاوت دارد.

راهنمای طراحی به عنوان ابزار کنترل کننده محتوای کیفیت، ارائه دهنده جزئیات هدایت کننده‌ای است که مشخص می‌سازد چگونه می‌توان گونه خاصی از توسعه را طبق سیاست‌های طراحی یک طرح پیش برد.

راهنمای طراحی از استاد اجرایی هدایت و کنترل مطلوب مداخله‌های توسعه - بررسی برنامه توسعه - است که وظیفه دارد سمت گیری مطلوبی به نیازهای این امر دهد. این راهنمای متابه سند اجرایی، حاوی راهکارهای مداخله است که می‌تواند توسعه دهنده را آموزش دهد و تشویق به شکل مطلوب توسعه کند و نحوه برخورد با موضوع را نیز مورد آزمون مجدد قرار دهد.

راهکارهای طراحی شامل انگوها و راهحل‌های پیشنهادی است که چارچوب محتوای توسعه را رقم می‌زنند. در واقع زمینه‌های کیفی مانند کیفیت‌های بصری، معماری و سیمای شهری (که به نوعی معرفی هویت و شخصیت محلی است)، همراه با زمینه‌هایی مانند حس مکان و ادراک محیط، موجب پایداری ارزش‌های محیطی می‌گردد.

بنابراین راهنمای طراحی، سندی برای کنترل و هدایت ابعاد کیفی توسعه به شمار می‌آید.

راهنمای طراحی بخش عمده مخصوص طرح را رقم می‌زنند و عملاً شامل چارچوب هایی است که وارد کیفیت‌های سه بعدی و ادراکی می‌شود. این معیارها مکمل ضوابط کنترل، و متضمن حضور و تداوم کیفیت‌های محیطی در حوزه توسعه است.

۲-۲- جایگاه راهنمایی توسعه

هدف این مبحث بررسی جایگاه طراحی شهری در نظام برنامه‌ریزی است، لیکن از سوی دیگر داشتن طراحی شهری در کشور ما هنوز قانونمند نشده و جایگاهی برای آن تعریف نشده است؛ لذا به منظور دستیابی به پاسخ مشخص به این سوال، جایگاه این داشت در نظام برنامه‌ریزی دیگر کشورها نیز مورد توجه قرار گرفته است. کشور انگلستان از قدیمی‌ترین کشورهای اروپایی است که نظام قانونمند و جامع برنامه‌ریزی توسعه و عمران داشته است.

در نظام برنامه‌ریزی توسعه انگلستان راهنمای طراحی شهری در قالب خصیمه استاد طرح جامع تحت عنوان خصیمه راهنمای برنامه‌ای (۶) مطرح است.

راهنمای طراحی در طرح جامع قبل از اینکه معرف گرافیک نمونه‌های مناسب طراحی باشد، توصیف کننده محتوای طراحی مطلوب سیاست‌های موردنظر است.

۲-۳- منشا راهنمای

هنگامی که شهر دارای برنامه طراحی شهری مصوب است، راهنمایی برپایه راهبردها و اهداف عینی و سیاست‌های طراحی مدون می‌گردد. گاه نیز شهر فاقد برنامه طراحی شهری مجاز است اما طرح جامع چنان عمق و گستره‌ای در سطح طرح برنامه‌ریزی محلی و طراحی دارد که می‌توان راهبردها و سیاست‌های طراحی را آن برگرفت و پشتونه راهنمایی ارائه داد. در این حال برنامه طراحی شهری یکی از عناصر طرح جامع محسوب می‌گردد. نظام برنامه‌ریزی کشور انگلیس عمده‌تر این فرایند پیروی می‌کند.

چنانچه راهنمای طراحی مستقل از برنامه طراحی شهری تهیه شود، می‌تواند به عنوان سندی مشورتی و مرتبط با سیاست‌های طراحی طرح جامع عمل کند. لیکن ملزم به رعایت سیاست‌های اجرایی طرح جامع است و تجلی راهبردهای اهداف و سیاست‌های طرح جامع خواهد بود.

در نظام برنامه‌ریزی در امریکا، برنامه طراحی شهری به عنوان یکی از عناصر طرح جامع - مانند حمل و نقل، زیرساخت‌ها، اکولوژی و جز آن - مطرح است و تبیین چارچوب پیشنهادی طراحی شهری در قالب سند طرح جامع متجلی می‌گردد. اسناد طرح جامع و برنامه طراحی شهری سانفرانسیسکو نمونه بارز این موضوع است.

۴-۲- جایگاه قانونی

همان گونه که ذکر شد، در زمان حاضر نظام طراحی شهری فاقد جایگاه قانونی در کشور است لیکن با توجه به موضوعات بخش قبل، قانونمند شدن طراحی شهری می‌تواند در چارچوب طرح‌های قانونی همسطح خود صورت گیرد. به عبارت دیگر، پروژه‌های طراحی شهری سطح کلان می‌تواند در قالب طرح‌های ساختاری تهیه شود و چارچوب سیاستگذاری مشترکی را ارائه دهد و نهایتاً چارچوب‌های راهبردی و راهنمای طراحی در داخل اسناد اجرایی طرح جامع ارائه گردد.

پروژه‌های طراحی شهری در مقیاس منطقه، می‌توانند در قالب طرح‌های شهرسازی این مقیاس ارائه گردد. متناسب با پروژه‌های طراحی شهری مقیاس خرد و فضای شهری می‌توانند در داخل طرح‌های تفصیلی در مقیاس منطقه تعریف شود و قانونمند گردد.

۵- سلسله مراتب و سطوح راهنمای

همان گونه که ذکر شد، راهنمای طراحی سندی است در بردارنده راهکارهای اجرایی در خصوص اینکه توسعه چگونه می‌تواند مطابق سیاست‌های طراحی مسئولان اجرایی یا سازمان‌های ذی‌ربط که غالباً

توجهی به حفظ تمایزات محلی دارد اجرا شود. سطوح مختلف مداخله دارای تأکیدهای متفاوت در محتوای هدایت و کنترل است. وجود سلسله مراتب در فرایند توسعه تضمین کننده حضور و اعمال سیاست‌های سطح ملی و ساختاری در مداخلات است. لارکه^(۷) راهنمای طراحی را براساس سطح عملکرد اجرایی آنها از سطح ملی تا فضای شهری یا اماکن خاص، و متناسب با محتوای آنها، از سطح ساختاری و تشریحی تا سطح تجویزی طبقه‌بندی کرده است. از سوی دیگر، موری و ولی^(۸) راهنمای طراحی را متناسب با مقیاس نسبی عملکردی آنها از سطح منطقه تا فضای شهری و خیابان طبقه‌بندی کرده‌اند. هر دو چارچوب مذکور رابطه مطلوبی را بین راهنمای و مقطع موردنظر در سلسله مراتب ارائه می‌دهند. اما کامل ترین چارچوب سلسله مراتب راهنمای طراحی در کار ماتیو کرمونا^(۹) ارائه شده، که شامل سطوح سه گانه زیر است:

سطح خرد	سطح میانی	سطح کلان	سطح مکونه
دریافت خصیصه موجود و تعامل سیاست‌های توسعه با مختصات طراحی	دریافت خصیصه و سیاست‌های موجود و تعامل سیاستگذاری و سیاست‌های طراحی در موردی و طراحی سطح کلان	دریافت خصیصه و سیاست‌های موجود و تعامل سیاستگذاری و سیاست‌های طراحی در موردی و طراحی سطح کلان	سیاستگذاری
حجم توده بنا و تشکیل فضایی	استظام ساختار کالبد فضایی و نظم ریخت سنسس	استظام ساختار کالبد شهری	زمدهای کالبدی
سیمای کل و جزء و سیمای زمین	منظور شهری سیمای جزء و سیمای زمین انتظاه بصیری کلان سیما و مطلع شهری	انتظاه بصیری سیمای جزء و سیمای زمین انتظاه بصیری کلان سیما و مطلع شهری	زمدهای بصری
تجلي کیفیت «محیط‌های تأثیرگذار» در قالب چارچوب‌های عینی «مختصات طراحی»	هدایت پسایاندیاری کیفیت‌های محیط و فعالیت، عملکرد و ارادک سهپروردان در سطح محدوده	هدایت حاره‌بهاي ساختاری و سیگفت‌های محیطی و فعالیت، عملکرد و ارادک سهپروردان در سطح کلان	خطه عمومی
تحقیق سیاست‌های طرح بد کمک چارچوب‌های عینی توسعه (مختصات ضراحتی) و مذاکران مستقیم طرفین ذی‌نفع	هدایت و تحفظ عینی سیاست‌های ضرخ به کمک کمینه‌های بازنگری و همانگات مودعی	هدایت و تحفظ عینی سیاست‌های طرح به کمک کمینه‌های بازنگری و همانگات مودعی	چکونگر اجرا

یک- راهنمای طراحی در سطح شهر دارای محتواهای تأکیدی است و در تداوم سیاست‌های طراحی طرح‌های فرادست سی در هرچه شفاف تر ساختن آنها دارد. خطه توجه این سطح راهنمای طراحی، هدایت مطلوب نظام فضایی و استخوان‌بندی ساختار توسعه در تلقیق با کیفیت‌های بوم‌شناختی و زیست‌محیطی است. حفظ و پایداری کیفیت‌های بصری و ارزش‌های میراث تاریخی و فرهنگی شهر، جایگاه ویژه‌ای در توجه این سطح راهنمای طراحی دارد. راهنمای طراحی در سطح کلان دارای نقش راهبردی در شکل دهنی چارچوب‌های ساختاری طرح‌های توسعه در مقیاس شهر دارد. این سطح از راهنمای طراحی به دلیل ماهیت عمل دارای محتواهی استراتژیک و توصیفی است و راهکارهای مختلفی را دربر می‌گیرد که تأکید مجموعه سیاست‌های طراحی

عنوان	موضع	توجه راهنمای طراحی		جهله نوچه کنترل		ملقب راهنمای طراحی	
		طرراحتی و تحریمی	ساختاری و پوششی	طرراحتی و تحریمی	ساختاری و پوششی	طرراحتی و تحریمی	ساختاری و پوششی
سطول تکاس سیاه ۱	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
۰۷۰۱ ۱۴.۵۶	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
راهنمای طراحی در سطح یک منطقه از شهر مستقیماً وارد مباحثت مربوط به خصیصه های محلی می گردد که سعی بر ارتقا و انتشار هویت های سیما و منظر و کیفیت های خاص کالبدی و زیست محیطی محلی دارد	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
راهنمای طراحی در این سطح عمدتاً دارای ماهیت تشریحی یا عملکردی است و استناد به نمونه های مطلوب اجرایی از سیاست های طراحی دارد. موضوعات طراحی شهری و سیما و منظر و زیست محیطی، ارجح بر مباحث و توجهات معماری است.	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
حوزه هایی مورد نظر در این سطح عبارتند از مناطق و بافت های ارزشمند، مناطق مسکونی مرکز شهری یا حوزه های اکولوژیک و طبیعی.	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
سه - راهنمای طراحی در سطح فضای شهری: این سطح از راهنمای طراحی برای فضای شهری معین و یا سایت معین که مدیریت عمران شهری دیدگاه های خاصی را در توسعه آن در نظر دارد تهیه می شود. راهنمای طراحی در این سطح مختصات طراحی (Design Brief) نام دارد.	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
این اصطلاح به علت سطح اطلاعات تفصیلی و کالبدی است که برای حوزه توسعه ارائه می گردد. راهنمای این سطح دارای ماهیت تجویزی و یا حکمی است و محتوای آن شبیه ضابطه کنترل است. تأکید راهنمای این سطح بر انعکاس زمینه پیرامون است و هویت سیما و منظر همچنین تناسبات حجم توده و موقعیت استقرار بنا به صورت شفاف ارائه می شود. مختصات طراحی برای مسابقه معماری نیز ملاک عمل قرار می گیرد. در این سطح، انعکاس نظر شهر و ندان و همچنین طرف های ذی نفع توسعه بسیار متدائل است. معمولاً این سطح راهنمای خیابان های شهری، پلازاها، میدان ها و سایت های بزرگ و پراهمیت تهیه می شود.	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
۲-۶- ماهیت و محتوای راهنمای راهنمای طراحی شهری را می توان به دو دسته پایه تقسیم کرد:	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
اول، راهنمای طراحی از نوع تشریحی - عملکردی؛ دوم، راهنمای طراحی تجویزی یا حکمی. راهنمای تشریحی سعی بر تشریح عملکرد مورد نظر محصول نهایی دارد. این نوع راهنمایی با توصیه هایی برچگونگی دستیابی به محصول نهایی همراه است. راهنمایی طراحی وارد مباحثت ماهیت آن به اهداف طراحی تزدیک است. (۱۰) در مواردی که راهنمایی طراحی وارد مباحثت ماهیت آن به اهداف اسตราژیک طراحی نظر دارد و اصول و چارچوب های ساختاری را تشریح می کند که در این صورت راهنمای طراحی ساختاری نام می گیرد. راهنمای طراحی از نوع تجویزی یا حکمی سعی بر معرفی ماهیت و خصوصیات پایه محصول نهایی دارد و برخلاف راهنمایی از نوع اول که جنبه توصیه ای دارد، در این گونه راهنمایی بسیاری از تضمیمات اتخاذ می گردد و چارچوب های قابل اجرا به وسیله طراح و سازنده ارائه می شود. این گونه راهنمایی بسیاری به سیاست های طراحی نزدیک است. در این خصوص به طراح اعلام می شود که الگوی طراحی از ساختار محیطی مورد انتظار چگونه است (۱۱). در برخی موارد اسناد همراهی کننده راهنمایی تجویزی حاوی گونه هایی از ضوابط است که نهایتاً در قالب ضوابط کنترل طراحی (Design Control) ارائه می شوند.	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
۲-۷- محتوا و زمینه های توجه راهنمای طراحی	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
۱- حیطه توجه راهنمای طراحی	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
راهنمای طراحی با هدف کنترل و هدایت ابعاد کیفی محیط زیست تبیین می گردد، و محتوای آن به موضوعات مختلف محیطی توجه دارد. مجموعه این موضوعات که به لحاظ اهمیت و یا هویت در هر شهر کمتر مورد تأکید و یا توجه واقع می شود، در سه مبحث اصلی قابل طبقه بندی است:	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
- طراحی شهری و فضاهای شهری	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
- طراحی معماری	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
- حیطه عمومی	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
طراحی شهری و فضاهای شهری	سطله سفله	-	-	-	-	-	-
این عرصه از مهم ترین موضوعات توجه راهنمای طراحی به شمار می رود و اساساً وظیفه اصلی راهنمای	سطله سفله	-	-	-	-	-	-

طراحی، ساماندهی فضاهای شهری از دیدگاه طراحی شهری و هدایت ساخت و ساز و توسعه‌های تدریجی برای ایجاد فضای شهری مطلوب و سیما و منظر شهری با هویت است. ابعاد کیفی در ارتفاعی عرصه‌های طراحی شهری شامل زمینه‌های کالبدی و زمینه‌های بصری است. موضوعات سیما زمین، کیفیت‌های اکولوژیک و بستر تردد پیاده و نظایر اینها از زیر مجموعه‌های این عرصه محسوب می‌گردند.

طراحی معماری

بخشی دیگر از وظایف راهنمای هدایت عرصه‌های معماري و به عبارت دیگر شناخت و معرفی زمینه و خصایص معماری محیطی است. هدایت مطلوب یک توسعه میان افرا (Infill Development) با خصلت‌های سیما زمینه، خود نیازمند ارزیابی‌های مستند از این خصایص است، که نقش و اهمیت راهنمای را در این زمینه نشان می‌دهد. عرصه‌های طراحی معماري نیز در دو بعد زمینه‌های کالبدی و زمینه‌های بصری قابل هدایت است که از عرصه‌های توجه راهنمای محسوب می‌گردد.

حیطه عمومی

اغلب تصور می‌شود که طراحی شهری اول به زیبایی‌شناسی و کیفیت‌های کالبدی محیط توجه دارد. لیکن اکنون مشخص گردیده است که طراحی شهری به همان میزان که به موضوعات عینی توجه دارد، در موضوعات اجتماعی و رفتاری و اکولوژیک حساسیت می‌ورزد. اساساً کیفیت محیط مصنوع در تجلی رفتاری انسان و طبیعت آن معنی و محتوی می‌یابد.

سرزندگی و حضور فعالیت انسانی در محیط، اینمی، عملکرد، اختلاط فعالیت، ماهیت دسترسی و انصباب تردد در محیط، بهداشت محیط، حس مکان، خوانایی و کلیه ابعاد ادراکی محیط، همه و همه موضوعات توجه حیطه عمومی و منافع جمع از فضای شهری است که سهم عمده‌ای از هدایت و کنترل را در راهنمای طراحی به خود اختصاص می‌دهد.

۲- سیاستگذاری

اساس و پایه تدوین راهنمای اهداف و سیاست‌های آن است. به طور کلی راهنمای طراحی باید هدفمند باشد و برای طراحی و کنترل کننده مشخص باشد که راهکارهای طراحی با هدف دستیابی به چه موضوعاتی تدوین شده‌اند. این مقطع که در واقع استدلال را حل را تشکیل می‌دهد، نقشی محوری در محتواهای راهنمای دارد. اهداف و سیاست‌های طراحی پس از دریافت خصیصه‌های محلی و سنجش قابلیت‌ها و ضعف‌ها محتوا می‌یابد.

۳- زمینه‌های توجه راهنمای

موضوعات اصلی تشکیل دهنده راهنمای دارای زمینه‌های مشترک در مؤلفه‌های کنترل و راهکارهای طراحی‌اند. این زمینه‌های در سلسه مراتب سطوح و مقیاس‌های مختلف پروژه‌های طراحی شهری نیز دارای تفاوت‌هایی در محتوا و مطلب‌اند که در ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرند:

- زمینه‌های کالبدی

زمینه‌های کالبدی در برگیرنده کلیه مباحثی است که به نوعی ساختار فیزیکی و پیکره و کالبد شهری و فضاهای میان آنها را تعریف می‌کند.

حیطه توجه زمینه‌های کالبدی از مقیاس کلان به سمت مقیاس‌های خرد متوجه موضوعاتی مربوط به بافت، ریخت‌شناسی و اندام‌شناسی می‌گردد و مقیاس‌های گسترده فضاهای پر و خالی را در نظر دارد و در مقیاس‌های خرد مرکز بر حجم توده بنا و موقعیت استقرار آن است.

در نمونه‌های موجود، موضوعاتی مانند توده‌گذاری (Massing)، موقعیت استقرار (Siting)، حجم توده (Bulk)، ارتفاع (Height)، مقیاس (Scale)، لفاف و پاکت حجمی بنا (Building Envelope) و تراکم ساختمانی (Density) مطرح هستند.

- زمینه‌های بصری

کیفیت‌های بصری و مباحث سیما و منظر موردن توجه کلیه عرصه‌های طراحی شهری، طراحی معماري و حیطه عمومی است و به همین لحاظ اهمیت ویژه‌ای دارد. اساساً کیفیت‌های بصری نقش بسزایی در سیما و کیفیت محیط دارند. زمینه‌های بصری در مقیاس کلان متمرکز بر موضوعات سطح شهر مانند سیما افق منظر شهری، کریدورهای بصری و سیما عناصر سازمان فضایی شهر است و تدبیراً در سطح فضای شهری به موضوعاتی چون سیما زمینه، سیما زمین - خط آسمان و معماري منظر می‌پردازد. موارد مطرح شده در این خصوص شامل مصالح، جزئیات و بافت، عناصر معماري، هویت، زمینه، ترکیب‌بندی پنجره، سیما بام، خط آسمان، و کریدورهای بصری است.

- حیطه عمومی

کیفیت‌های محیطی موردن توجه طراحی شهری محدود به ویژگی‌های کالبدی نیست بلکه دوام و یابداری زمینه‌های اجتماعی و رفتاری نیز در آن جایگاه خاصی دارد. در نمونه‌های راهنمایی بررسی شده موضوعات موردن توجه در این عرصه شامل کیفیت‌های ادراکی مانند خوانایی، سرزندگی، تبدیل پذیری، اختلاط عملکرد و فعالیت، حرکت پیاده، اینمی، پیشگیری از جرم، اکولوژی، آرام‌سازی ترافیک، و الگوهای رفتاری است.

- چار چوب‌های اجرایی

تحقیق مداخلات از نوع طراحی شهری به استاد و مدارک اجرایی از نوع ضوابط کنترل طراحی راهنمای طراحی نیاز است. لیکن سهم تشكیلات اجرایی و زمینه‌های کارشناسی تشخیص ارزش‌های کیفی و توانایی هدایت آن، دارای جایگاه ویژه‌ای است. نظارت بر اجرای صحیح ضوابط کنترل بر عهده کمیته‌های بازنگری است که طی آن طرح‌های موردنی براساس معیارهای راهنمای مردم بازنگری قرار می‌گیرند. به منظور پرهیز از اظهار نظرهای سلیقه‌ای و شخصی، این اقدام در قالب کمیته‌ای مرکب از طراحان شهری و معماران و شهرسازان صورت می‌گیرد که کمیته بازنگری (Board Review) نام دارد و مسئول بازنگری پروژه‌های طراحی شهری است.

۸-۲- نقد عملکرد راهنمای طراحی
در مقاله جامعی که اخیراً فرانسیس تیبلدز (Francis Tibbalds) در مورد شکافی که بین دست‌اندر کاران ساخت محیط در انگلستان ایجاد گردیده، چنین نوشت: از هشتاد سال پیش که حرفه‌های مختلف زمینه‌های ساخت شهر را بین یکدیگر تقسیم می‌کردند، ماهیت اجتماعی برنامه‌ریزی به طور روزافزونی از ماهیت فیزیکی آن بیشتر شده است. در این میان ریشه‌های طراحی در شهر به خشکی گربید و هم‌مان کمبود سریع کمیتی در جامعه معمار و برنامه‌ریز شهری به وجود آمد که از پرکردن این شکاف جلوگیری کرد. بنابراین اصطلاح «بهانه بزرگ» به عنوان توطئه‌ای حرفه‌ای که باعث شد حرفه‌های مختلف یکدیگر رابه خاطر تنزل کیفیت فضای شهری سرزنش کنند، خلق گردید. شکافی که تیبلدز در بارا ش نوشته است، به راحتی بین حرفه‌های معماری و برنامه‌ریزی دیده می‌شود.

در اوآخر سال ۱۹۶۰، تعداد زیادی از حرفه‌ای‌ها در زمینه‌های ساخت و ساز، دریافتند که این جدایی به از هم پاشیدگی گسترده‌ای در شهر منجر شده است. تیبلدز می‌افزاید که نتیجه این امر ایجاد حرفه‌ای به نام طراحی شهری بود که سعی در ساخت پل‌هایی برای اتصال و همکاری چندرشته‌ای برای پرکردن این شکاف دارد. با این حال، امروزه این شکاف هنوز تا حد زیادی باقی مانده است.

وزیر سابق محیط زیست انگلستان «جان گامر» با شناسایی مسئله چنین می‌نویسد: ساختمان‌ها و فضاهایی که مابه وجود می‌آوریم، قرن‌ها برزندگی مردم اثر می‌گذارند. اما هنوز ما به این نتیجه نرسیده‌ایم که آنها را باید به حال خود رها کرد. در نتیجه ساختمان‌ها به عنوان زمینه شهری در نظر گرفته نمی‌شوند. در این میان همزیستی با معماری تشویق نمی‌گردد و منظر شهری به طور روزافزونی به صورت نوعی آسودگی ساخت و ساز دیده می‌شود.

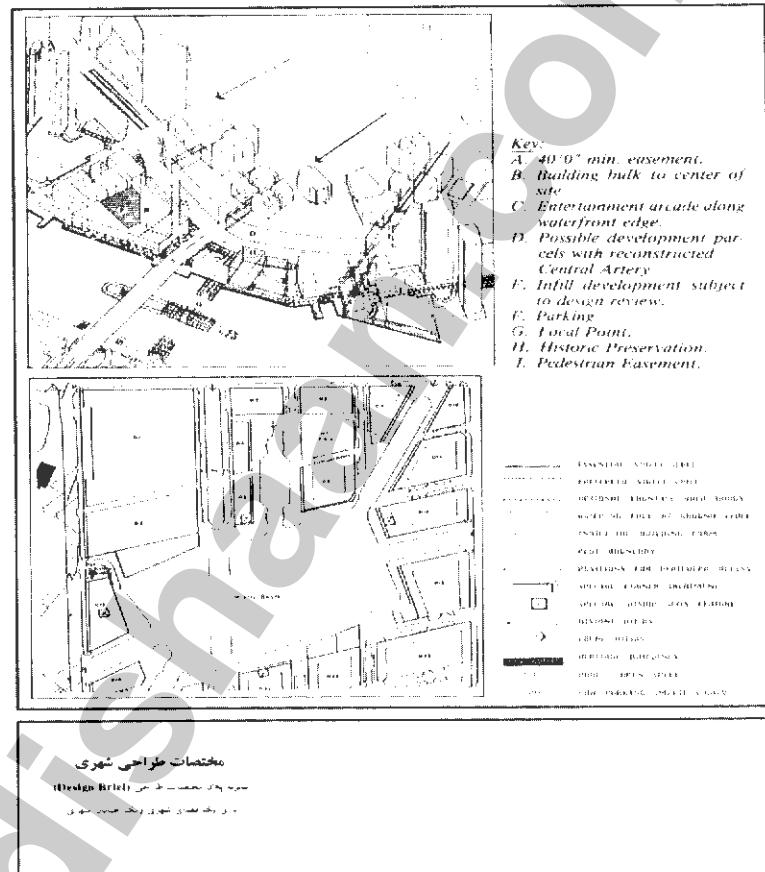
نقش راهنمای طراحی

عدم توجه به طراحی شهری و تداوم حضور وجود «بهانه بزرگ» در هیچ جا جز محدوده راهنمای طراحی تأثیرگذار نبوده است. آمار نشان می‌دهد که وجود راهنمای طراحی به عنوان عامل تصمیم‌گیری در ۳۲ درصد، و به عنوان عامل اصلی در ۵۰ درصد از موارد حل اختلاف و تجدیدنظر در پروژه‌های شهرسازی در انگلستان مؤثر بوده است (پانتر، ۱۹۹۶).

در نتیجه بسیاری از مسئولان با ادامه اعمال قدرت خود در این حیطه، در فرایند توسعه به منظور راهنمایی مقاضیان برای یافتن راه حل‌های بهتر طراحی، راهنمای طراحی مفصلی را تهیه می‌کنند.

در حالی که هر گونه کوشش در این راه به خصوص از طرف مالکان منازل با مخالفت رو برو می‌شود، آنها تقاضا دارند که محتواهای راهنمای طراحی تنزل باید و سیاست و راهنمای طراحی هر دو به صورت عمومی و انعطاف‌پذیر تجویز شوند. بنابراین تعادل بین هدایت و دخالت به عنوان دو روی سکه سیاست و کنترل توسعه مطرح می‌گردد.

بحث اساسی این است که کنترل طراحی موقعی مؤثر واقع می‌شود که از طراحی بد جلوگیری کند و در عین

حال از طریق ایجاد استاندارد عمومی برای توسعه، این اطمینان را به وجود آورد که طراحی اندیشه شده‌ای ارائه گردیده است.

موضوع زیاده‌زی در محتوای تجویزی راهنمای طراحی، عمدتاً به طرفداران طراحی مطلوب محصول یا نحوه اعمال آن به وسیله مسئولان مربوط می‌شود. به هر حال در حیطه نظری طراحی به طور روزافونی، طراحی ایده‌گرایه عنوان فرایند و محصول مطرح است. طرفداران کنترل طراحی این بحث را پیش می‌کشند که تجویزی کردن فرایند طراحی به طور حق به محصولی با طراحی بهتر ختم می‌شود و نیاز به راهنمای تجویزی را کاهش می‌دهد. آنها نیاز به ارزیابی زمینه را به عنوان پایه طراحی مقدم می‌شمارند و بعد از آن منافع استفاده از طراحان واحد شرایط و سپس ارائه مناسب طرح توسعه را پیش می‌کشند. متنقدان این موضوع، آن را به عنوان ابزار دیگری برای دخالت در ارائه محصول می‌دانند. اتهام به ذهن گرایی آخرين مرحله حمله از طرف متنقدان راهنمای و کنترل طراحی (به خصوص معماران) است. آنها می‌گویند که طراحی ظاهراً هم‌ریض زیبایی‌شناسی است و ارزیابی زیبایی‌شناسی تنها می‌تواند با قضاوت شخصی دارد. از طرف دیگر، طرفداران طراحی برنامه‌ریزی شده معتقدند که طراحی مشمول برنامه وسیع تری از توجهات زیبایی‌شناسی است و بیشتر قضاوت‌ها در مورد طراحی جنبه عینی دارد، به خصوص اگر در مقابل زمینه و تجویز از قبل تعین شده

به وسیله ابزارهای مختلف برنامه‌ریزی و سیاست راهنمای و مختصات طراحی ارزشیابی شود.

ج - استناد و برنامه‌های طراحی شهری

استراتژی طراحی شهری

راهبرد طراحی شهری بیانیه‌ای از محتوای عمومی توسعه است که به صورت کلان و ساختاری چشم‌انداز توسعه بلندمدت را در زمینه‌های مختلف عرضه می‌کند. راهبردهای طراحی شهری به گونه‌ای نموداری بر بعد جغرافیایی توسعه تأکید دارد و معرف روابط فضایی و مکانی است.

راهبرد طراحی شهری با هدف معرفی روابط فضایی کیفیت‌های محیطی به چارچوب‌های ساختاری برنامه‌های توسعه در سطح شهر تهیه می‌شود. لیکن این ابزار به صورت موضوعی برای طرح زمینه‌های مختلف نیز مانند زمینه‌های کالبدی، زمینه‌های ادراکی، سیما و منظر شهری و یا زمینه‌های عملکردی به صورت مستقل یا جامع و متحدد قابل تدوین است.

- به منظور پرهیز از تصور دو بعدی، ضروری است که راهبرد فضایی سطح شهر کلیه کیفیت‌های محیط را انتظام ببخشد. براین اساس، حضور و تسلط زمینه‌های مختلف در نوعی انتظام بصری حفظ می‌شود و موجبات ارتقای خوانایی و ارتباط چشم‌انداز مطلوب توسعه با شالوده فضایی و محیط جغرافیایی شهر می‌گردد.

- برنامه راهبردی در این سطح به عنوان طراحی شهری سطح کلان (Macroscale) تلقی می‌گردد و رابط برنامه‌های توسعه سطح ساختاری و یا جامع شهر است.

محصول یک برنامه راهبردی طراحی شهری شامل استراتژی پلان است که در یک نگاه نظام فضایی و محیط جغرافیایی راهبردهای توسعه را عرضه می‌دارد.

چارچوب طراحی شهری

چارچوب طراحی شهری در واقع الگوی هدایت برای مناطقی است که در حال تغییر و تحول اند. این چارچوب عمولاً این ویژگی‌ها را دارد:

- توضیح می‌دهد (یا به تصویر می‌کشد) که چگونه سیاست‌های طرح توسعه به یک حوزه اعمال می‌گردد.
- ارائه دهنده نظام جامعی از اصول طراحی برای یک حوزه است.
- رابط راهبرد (استراتژی) با پیشنهادهای عملی است.
- ارائه دهنده نظام هدایت برای کنترل توسعه است.

یک چارچوب طراحی شهری نه تنها جزئیاتی را به مراتب فراتر از سیاست‌های طراحی یک منطقه خاص (طرح تفصیلی موضعی) ارائه می‌دهد، بلکه براساس ممیزی‌های تفصیلی سایت اصول طراحی شهری را نیز تدوین می‌کند. یک چارچوب طراحی شهری عموماً حوزه‌هایی را پوشش می‌دهد که تنها قسمت‌هایی از آن به عنوان سایت‌های فرستاد توسعه قابل معرفی‌اند.

چارچوب طراحی شهری به مراتب فراتر از طرح جامع ستی وارد عمل می‌شود، و از جمله مثلاً در برگیرنده

استراتژی اجرایی نیز هست.
چارچوب طراحی شهری با عنوان دیگر همچون چارچوب توسعه حوزه‌ای (Area development framework) و استراتژی طراحی شهری متحدد (U.S. EPA) نیز معرفی شده است.

رابطه چارچوب طراحی شهری با برنامه توسعه
چارچوب طراحی شهری و سیله‌ای برای اعمال سیاستهای طرح (به ویژه سیاستهای طراحی) است، آن هم مشخصاً برای مناطقی که به هدایت و ارتقای کیفیت تحییر و تحولات در آنها نیاز دارند. همچینین این امکان وجود دارد که قسمتی از چارچوب به منظور شکل‌دهی و ایجاد نظام هدایت و کنترل توسعه در قالب راهنمای ضمیمه طرح (S.P.G.) (U.S. EPA) تدوین گردد.

چارچوب طراحی شهری بیان کننده پیشنهادها و ایده‌های طراحی و برنامه‌ریزی است که به صورت دو بعدی و سه بعدی از طریق ترسیم نقشه، ساخت ماتک و سایر شیوه‌ها عرضه می‌شود. این ابزارها برای هرجا که اعمال شوند باید به منظور ایجاد اساس تعامل و گفت و گو با توسعه دهنده و یا هر کس دیگر که دارای منافعی در این میان باشد تدارک دیده شوند، و نه به منظور پایه گذاری ساختاری غیر منعطف و تجویزی.

کاربرد چارچوب طراحی

یک چارچوب طراحی در تدوین اصول و چارچوب ضمیمه و فرادست برای تهیه طرح‌های موردی بعدی و موضعی - مانند مختصات توسعه (Development brief) برای سایت‌های خاص یک حوزه - پاری می‌رساند. بدین ترتیب، در واقع این چارچوب نوعی استراتژی برای تهیه مختصات طراحی (Design brief) به شمار می‌رود، به گونه‌ای که اطمینان حاصل می‌شود که توسعه‌های مختلف به جای تضاد با یکدیگر مکمل باشند.

از سیاست تا هدایت راهنمای

چارچوب طراحی امکان آن را فراهم می‌سازد که با طراحی کل یا قسمتی از مجموعه یک محیط شهری به گونه‌ای جامع و مرتبط با یکدیگر بروخورد شود. برای تهیه استراتژی مبنی بر خصیصه‌های یک محیط، لازم

طراحی خوب اهمیت ویژه‌ای دارد و می‌باشد این اطمینان حاصل آید که در حوزه‌های
حسام، به خصوص در مرکز شهری، مقیاس مناسب و هویت آنها حفظ گردد. حصول به این
هدف بسیار آسان تر خواهد شد اگر مقامات برنامه‌ریزی خود به وضوح بدانند که چه
می‌خواهند و در عین حال بتوانند چیزی را که می‌خواهند به درستی به عوامل ساخت و ساز
 منتقل سازند

است به کلیه جنبه‌های شکل توسعه توجه کافی شود.

چارچوب‌های طراحی شهری مناسب برای شرایط متنوع و مختلف است، مانند:

- برای سطح شهر به عنوان ابزاری برای درک ارتباطات پویایی یک مکان.
- برای سطح محله‌ها و نواحی و مناطق به عنوان ابزار تقویت هویت، عملکرد و رواییه خاص قبل در ک.
- برای حوزه‌های شهری با عملکرد مختلط شامل مسکونی، فرهنگی هنری و تاریخی.
- برای حوزه‌های نوسازی و دوباره‌سازی شامل مناطق مسکونی و صنعتی و سایت‌های پایر و خالی.
- برای حوزه مرکز شهر، شامل نظام هدایت برای کلیه زمینه‌ها و اقدامات احیا و بهسازی.
- برای حوزه‌های توسعه پیرامون شهر، شامل مناطق مسکونی جدید و توسعه‌های صنعتی.
- برای توسعه روستاها از طریق بیانیه‌های طراحی با نگرش ارتقای آنها، که معمولاً تشکیلات اجرایی فرادست تدارک می‌بینند.

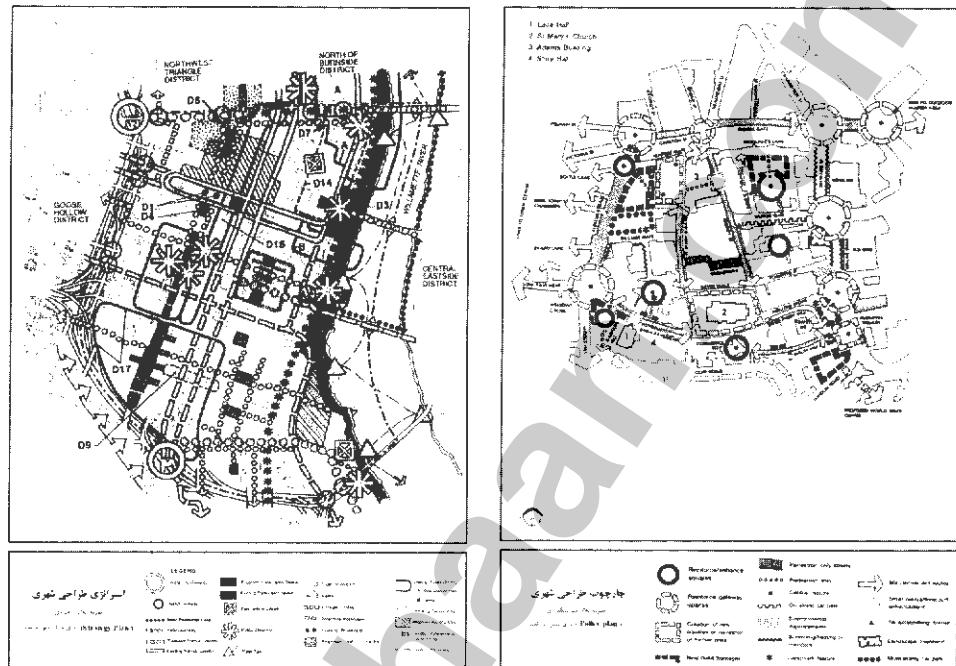
• برای کریدورهای ترددی که بر مسیرهای اصلی، جاده‌ها، راه‌آهن و کریدور محورهای آبی و رودخانه‌ها متصرف نیستند.

• برای حوزه‌های خاص سیاستگذاری مانند حوزه ساحل آب، مناطق ویژه از لحاظ حفاظتی، یا سیمای زمین.

مختصات توسعه معرف آن است که در جزئیات چگونه سیاستهای برنامه فرادست باید برای یک سایت خاص به اجرا درآید.

مختصات عموماً این ویژگی هارا دارد:

1. Alexander, C.; *A New Theory of Urban Design* New York, Oxford University Press, 1987.
2. Johnson, P - Marshall & Associates; *Design Briefing in Towns*, Edinburgh, Scottish office, 1999.
3. Bentley & Others *Responsive Environments*, London. Architectural press, 1985.
4. Barnett, J. *An Introduction to Urban Design* , New York, Harper & Row, 1982.
5. Carmona, M.: *Controlling Urban Design - Part1: A possible renaissance*, *Journal of Urban Design* . Vol 1. Feb 1996.
6. Cullen G; *Townscape* , London, Architecturalpress, 1961.
7. Cherry G.E. *Cities and Plans : The shaping of urban Britain in the Nineteenth and Twentieth Centuries*, London, Edward Arnold, 1988.
8. Essex Planning Office. *The Essex Design Guide for Residential and Mixed Use Areas* . Essex, 1997.
9. Conservation & Design Service, Development Department Community and Safety in Residential Areas , 1998
10. Carmona, M. *Housing Design Quality, Through Policy., Guidance and Review* . USA and Canada. Spoon press, 2001.
11. Department of Planning Developmentand Environment *Design Strategy for the Built Environment Stoke on Trent*, 1999.
12. Department of Planning, Building and Code Enforcement Adopted By the City Council. *Residential design Guidelines Toward Community* . 1997.
13. Department of the Environment, Transport and the Regions *Towards an Urban Renaissance* , London, 1999
14. Department of the Environment, Transport and the Regions, *Urban Design in the Planning System, Towards Better Practice* , 2000.
15. Department of the Environment. *Development Plans, A Good Practice Guide* . London. H.M.S.O.1992
16. Edwards, A. *The Design of suburbia, Acritical study in Environmental History* . London, Penbridge press, 1981
17. Essex County council. *A Design Guide for Residential Area, chelmsford* . Essex, 1973.
18. Greed, Clara & Roberts Marion. *Introducing Urban Design* . England. Longman Singapoor, 1998.
19. Ginsburg L. "The Reality: oullaw into By-Law"; *The Architectural Review* , 1973.
20. Hall, A. C. *Design Control Toward a New Approach* . Oxford. Great Britain. 1996.

- بیان کننده مجموعه‌ای از اصول هماهنگی است که براساس تحلیل برنامه فرادست شکل گرفته است.
- برای یک سایت در اندازه و اهمیت خاص و حساسیت‌ها و پیچیدگی‌های مخصوص به آن تدارک دیده می‌شود.

- برای به حداقل رساندن موارد بلا تکلیفی و بهبود و کفایت فرایند برنامه‌ریزی و توسعه تدوین می‌گردد.
- می‌تواند برای ارتقای توسعه، از طریق شناسایی الزامات، ارائه ایده‌های واقع‌بینانه و تحریک منافع در اختلاط عملکرد و کیفیت بالای طراحی، مورد استفاده قرار گیرد.
- آنچه که کلیه سیاست‌های کنترلی را که مقامات محلی ارائه می‌کنند در برمی‌گیرد، «نظام هدایت طراحی» نام دارد، که در بطن آن دو سند متمایز قرار می‌گیرد: «مختصات طراحی» و «راهنمای طراحی».
- الف - راهنمای‌های طراحی، اسنادی کلی هستند که حدود کلی اشکال معماری را مشخص می‌کنند و چگونگی انجام تغییرات را - به نحوی که مورد قبول مقامات برنامه‌ریزی باشد - در منطقه‌ای وسیع نشان می‌دهند.

بنابراین، هدف این استاد، کنترل هویت‌ها و مشخصات معماری در ساخت و سازهای است. از نمونه‌های خوب در این مورد، «راهنمای طراحی بخش مسکونی» است که به وسیله شورای استان اسکس (Essex) تهیه شده است.

- ب - مختصات طراحی برای سایت‌های به خصوص یا مناطقی که دارای تعریف مشخصی هستند، تدارک دیده می‌شود و هدف اصلی آن حداکثر بهره‌وری از قابلیت‌های طراحی شهری سایت مربوط، با حداقل کنترل ممکن معماری است.
- در عمل مقوله مختصات طراحی، به سه دسته مشخص تقسیم می‌شود: «مختصات طراحی شهری»، «مختصات طراحی سایت» و «مختصات طراحی عوامل ساخت و ساز».

- کاربرد «مختصات طراحی شهری» هماهنگ ساختن سیاست‌های بصری مقامات برنامه‌ریزی برای منطقه‌ای تعریف شده از قسمت‌هایی از مرکز شهر یا قسمت‌هایی از برنامه چارچوب طراحی شهری است. این مختصات، می‌بایست تمامی توصیه‌هایی مربوط به شکل طراحی را که در منطقه مورد نظر می‌توانند قابل قبول باشند معرفی کند و سیاست‌های بصری ای را که کیفیت‌های طراحی شهری با آنها تقویت و هماهنگ می‌شوند، به تصویر بکشد. در درون همین مختصات است که بعضی از سایت‌های ویژه، که از نظر طراحی شهری اهمیت خاصی دارند، مشخص می‌شود. «مختصات طراحی سایت» برای این بخش‌ها تدوین می‌گردد.

- دو نوع مختصات یاد شده («مختصات طراحی شهری»، و «مختصات طراحی سایت») تعریف غالباً را به وجود می‌آورند که در آن در مورد ابعاد و اندازه‌ها، جنس مصالح و مانند اینها صحبت شده است و عوامل ساخت و ساز می‌بایست با درنظر داشتن آنها شروع به طراحی کنند. حد و حدود این تعاریف، بستگی به درجه اهمیت سایت یا منطقه موردنظر از بعد طراحی شهری دارد. سعی برآن است که با حداقل کنترل توان با سیاست‌های بصری مناسب، دست معمار را باز گذاشت. هدف این است که جلوی خلاقيت معمار گرفته نشود، و باصولی کلی برای

وی سکوی پرشی درست شود که در نهایت شکل کلی موردنظر ساخت و ساز هم حفظ گردد.

- «مختصات طراحی عوامل ساخت و ساز» شامل معیارهای اقتصادی و حجمی است. این نوع مختصات می‌تواند کمک بزرگی در فرایند انتخاب عوامل ساخت و ساز باشد (به خصوص برای سایت‌های بزرگ) و در تهیه آن نویسنده مختصات می‌باشد ارتباط تنگاتنگی با «اداره املاک» داشته باشد. توجه اصلی در اینجا، دو نوع اول مختصات است، ولی این به معنی کم ارزش بودن مختصات طراحی عوامل ساخت و ساز نیست.

کار مختصات طراحی چیست؟

مختصات توسعه ارائه دهنده نظام هدایت شفافی است که نشان می‌دهد یک سایت و یا فضای شهری چگونه باید توسعه یابد. این مختصات کارامدترین ابزار تدوین اصول طراحی و اجرای سیاست‌های طراحی برای یک سایت و یا فضای شهری به شمار می‌رود.

مختصات توسعه همچنین به عنوانی متنوع دیگری شامل مختصات طراحی و مختصات برنامه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد. آنچه که پدیده طراحی به عنوان بخشی ادغام شده در برنامه مطرح است، لذا ضرورتی برای تفکیک مختصات طراحی از مختصات برنامه‌ای وجود ندارد.

دستاوردهای فرایند طراحی و برنامه‌ریزی بروزی یک سایت خاص از طریق عوامل تأثیرگذار متعددی تدوین می‌گردد که شامل سیاست‌ها و معیارها، شرایط بازار، زمینه محیطی و محلی و شیوه برخورد طراح و مدیر پروژه است. یک مختصات طراحی دارای قابلیت ایجاد تعادل بین این موارد و هر گونه تضاد بالقوه است.

بعضی از مقامات برنامه‌ای از طرف ایشان معتقدند که برای ارتقای کیفیت طراحی‌های ارجاع شده به ایشان، انجام اقدام‌های مثبتی از طرف ایشان ضروری است. به اعتقاد دوبری (Dobry)، نحوه برخورد می‌باشد سازنده‌تر باشد. وی معتقد است که راهنمایی طراحی و مختصات طراحی می‌توانند سهم بسیار بزرگی در آگاه ساختن عمار از اینکه مقامات محلی چه نکاتی را در طراحی مرجع می‌دانند، داشته باشند.

«کمیسیون سلطنتی هنرهای زیبای اسکاتلند» نیز با این نظر موافق است و می‌گوید: «عنصر طراحی شهری موجود در هر طرح محلی و همچنین مختصات جامع و مناسی که از نظر مقاومتی بصری ارائه می‌گردد، می‌تواند موجب شوند که عمماً بااعتماد به نفس بیشتری دست به طراحی بزنند و در چارچوبی مشخص و در عین حال با آزادی ای نسبی عمل کنند».

- بیشترین محدلاتی که بر سر هدایت طراحی پیش آمد، در مورد راهنمایی طراحی بوده‌اند، نه بر سر مفهوم کلی مختصات طراحی.

اساس کنترل طراحی همچنان این پیش فرض است که هویت و سیمای محیط مصنوع اهمیت فراوان دارد. طراحی خوب اهمیت ویژه‌ای دارد و می‌باشد در زمینه‌های مناسب طراحی شهری مورد تشویق قرار گیرد و این اطمینان حاصل آید که در حوزه‌های حساس، به خصوص در مراکز شهری، مقیاس مناسب و هویت آنها حفظ گردد. حصول به این هدف بسیار آسان تر خواهد شد اگر مقامات برنامه‌ریزی خود بهوضوح بدانند که چه می‌خواهند و در عین حال بتوانند چیزی را که می‌خواهند به درستی به عوامل ساخت و ساز منتقل سازند. مختصات طراحی به سه روش ذیل، موجب تسهیل در این امر می‌گردند:

- ۱- تشویق مقامات برنامه‌ریزی به بت سیاست‌های بصری مورد قبول شان برای مناطق و سایت‌های گوناگون به کوئه‌ای مناسب که به راحتی بتوانند در طرح محلی یا استناد مربوطه دیگر درج گردد.

- ۲- قادر ساختن مقامات برنامه‌ریزی به هدایت طراحان در مراحل اولیه طراحی، قبل از آنکه پول و زمان زیادی صرف شده باشد، و موضع گیری هانز جدی تر و سخت تر شده باشد. در نتیجه این امر، شمار طرح‌هایی که مردود می‌گردند نیز کاهش خواهد یافت.

- ۳- دادن این اجازه به مقامات برنامه‌ریزی تا بتوانند کانون توجه خود را متوجه ابعادی از طراحی کنند که به نظر ایشان بیشترین اهمیت را دارد. این امر به معنی افزایش مقدار کنترل بروی یک سایت نیست بلکه هدف در واقع هماهنگ‌سازی کنترل‌ها و ارائه آنها در نظامی منسجم و منطقی است.

- اینکه مقامات برنامه‌ریزی تا چه حد در فائق امدن بر این مستله توفيق می‌یابند، بستگی زیادی به سطح دانش و اگاهی متخصصان و کارشناسان دارد. با وجود این، سکنه خود محل می‌باشد قادر به اعمال نفوذ در سیاست‌های کلی باشد (از جمله سیاست‌های بصری که تأثیر بیشتری بر نحوه ساخت و ساز در منطقه دارند) و البته این وقتی امکان پذیر می‌گردد که مختصات طراحی در چارچوب برنامه‌ریزی محلی در نظر گرفته شوند.

محفوای مختصات طراحی

- مختصات طراحی معمولاً باید:

- ارائه دهنده بیانیه‌ای شفاف از دلایل تهیه آن و کیفیت‌هایی که باید بدان دست یافته، باشد.
- معرف آن است که (در گفتار، نمودار، عکس و ترسیم) چگونه سیاست‌های طراحی برنامه فرادرست قابل اعمال به سایت است.

21. Royal Borough of Kensington and Chelsea, Kings College Planning Brief. Manresa Road, SW3 . London. 1998.
22. Long, J. "Implementing Urban Design in America: Project Types and Methodological Implications", Journal of Urban Design , Feb 1996
23. Nairn, Conter Attack Against sultopia . London, Architecture Press, 1957.
24. Punter, J. Design Control in Europe, Built Environment . London, 1994.
25. Punter, J. Design Guidelines in American Cities. A review of design policies and guidance in five west Coast cities , Liverpool University Press, 1999.
26. Punter, J. and Carmona, M. Design Dimension of Planning theory, Content and Best Practice for Design policies , London, E & FN SPON, 1997.
27. Punter, J. Design Guidelines in American Cities . Liverpool University Press, 1998.
28. Punter, J. "Developments in Urban Design Review: The Lossons of West Coast Cities of the United States For British Practice". Journal of Urban Design , Feb 1996.
29. Ravetz, A. The place of Home, English Domestic Environment 1914- 2000 , London, 1995.
30. Smith, D. Amenity and urban planning , London Crosby Lookwood staples, 1974.

31. Southworth, M. "Theory and Practice of Contemporary Urban Design". *Town planning Review*, No.60 4, 1989.
32. Shirvani, H. *Urban Design Review*, Chicago. American. Planning Association, 1981.
33. Shirvani, H. *The Urban Design Process*. New York. Van Nostrand Reinhold, 1985.
34. Strategic Planning Branch City Planning Department. *The Western Precinct of the Central Business District*, 1987.
35. Case Scheer, Brenda & Preiser, Wolfgang F.E, *Design Review Challenging Urban Aesthetic Control*, 1994.
36. Tehran Development Council Secretariat. *Tehran's Built Form*, 1978.
37. Urbed and Rowland, J. *Urban Design Framework*, 1998.
38. Warren, J. and Worthington, Jand and Taylor, S. *New Buildings In Historic Settings*. Oxford. Bath Press Pls, 1998.
- ۳۹- مهندس من مشارو پاره ها و همکاران. سند برنامه طراحی شهری خیابان انقلاب سطح ۳ گواوش جلد ۲۲. شهرداری نور. سالمان پیمان شهر نهار، ۱۷۸.
- ۴۰- ذکر و ت. کمران. طرح پژوهش تحلیل همچو اوری در خانه های روییه مرکز تحقیقات دانشکده مهندسی و شهرسازی دانشگاه هند همشهر، ۱۷۸.
- ۴۱- ذکر و ت، کامران. جواہکاه طراحی شهری در نظام برترین بین شهری شهری، شهر نگار، شدره، ۱۳۷۸.
- ۴۲- ذکر و ت. کمران. طرح میان شهری خیابان انقلاب، مهندسی و شهرسازی، شماره ۵۸-۵۹ دوره نهم، ۱۳۷۹.
- ۴۳- ذکر و ت. کمران. پیمانی هوپ در محله های مسکونی، شهرداریها، شماره ۲۵، ۱۳۸۰.
- پایان شد.
- 1- *Urban Design in The Planning system*, Department of the Environment, Transport and the Regions, June 2000.
- 2- J. Lang, *Journal of Urban Design*, 1/1996.
- 3- J. Lang 1996
- 4- J. Punter 97
- 5- Supplementary Design Guidance
- 6- Supplementary Planning Guidance
- 7- Larkham, P. J. (1993) Conservation in action: evaluating policy and practice in the United Kingdom. *Town Planning Review*, 64 (4), 395-413.
- 8- Murryay, K. and Willie, D. (1991) Choosing the right approach. *Landscape Design*, 200 (may), 21-23.
- 9- M. Carmona Design Check-list
- 10- J. Lang Feb. 1996 Implementing Urban design in America
- 11- J. Punter Feb. 1996. Development in urban design
- 12- Unitary Development Strategy
- 13- Supplementary planning Guidance

- ارائه دهنده ممیزی اساسی از کیفیت های سایت است که از نیاز های ضروری برای طراحی خوب به شمار می آید.
  - معرف اهداف طراحی برای سایت است، که خود نشان دهنده اولین مرحله تجزیه و تحلیل طراحی شهری است و بیانگر ایده های اولیه طراحی است.
  - حاصل دیدگاه ها و انتظاراتی است که سازنده را به آنچه که سایت عرضه می کند تغییر می کند و الهام بخش تهیه طرح و برنامه با بالاترین استاندارد ممکن است.
  - در برگیرنده چکیده ای از مشاوره های محلی انجام شده و پاسخ مسئولان به موارد مطرح شده است.
- چگونگی تعامل مختصات طراحی با سیستم برنامه ریزی
- بند ۱۴ «توصیه نامه پخش توسعه برنامه ریزی اسکالتند» متذکر می شود که هر سه نوع از برنامه ریزی های محلی - جامع، موضوعی و موضوعی - می بایست حاوی «راهنمایی های عملی و مؤثر برای کنترل ساخت و سازها» باشند. در بند ۱۶ نیز چنین آمده است: «اگر قرار است استانداردهای طراحی به ویژه به منظور کنترل ساخت و سازها مورد استفاده قرار گیرند، می بایست در برنامه ریزی محلی گنجانده شوند تا عموم مردم بتوانند در مورد آنها اطلاع نظر کنند. با وجود این، چنانچه این استانداردها تنها جنبه توصیه ای داشته باشند و در به کار گیری اجباری آنها در طرح ها الزامی وجود نداشته باشد، می بایست آنها در راهنمای طراحی غیرالزامی ارائه کرد».
- مختصات طراحی، تنها یک جزء از اجزایی است که مقامات برنامه ریزی می توانند از آنها به عنوان ابزاری برای مدیریت محلی بهره جویند. بنابراین تضمین های اتخاذ شده در مختصات طراحی، تأثیر و تأثیر متقابل با دیگر اهرم های مورد استفاده در کنترل با تشویق ساخت و ساز خواهد داشت.
- در تیجه، مختصات طراحی می بایست به عنوان مکمل برای دیگر ابعاد برنامه ریزی محلی مدنظر قرار گیرند، به ویژه در مورد چگونگی حرکت (هم پیاده و هم سواره) و نحوه کاربری اراضی.
- مختصات طراحی حتی امکان می بایست در برنامه ریزی محلی گنجانده شوند و به صورت سیاست هایی مختصات سایت ها با مناطق مربوط ارائه گردد و ضمائمه فنی نیز برای روش شدن هرچه بیشتر به آنها اضافه شوند.
- وجود مختصات طراحی در برنامه ریزی محلی این امتیاز را دارد که می تواند به راحتی به معرض دید و قضاؤت عموم گذاشته شود و محتوای آن در کنار دیگر مسائل مطرح در برنامه ریزی مدنظر قرار گیرد.
  - در حالی که هدف می بایست گنجاندن مختصات طراحی در برنامه ریزی محلی باشد، لیکن آماده سازی مختصات برای منطقه ای حساس نمی بایست به خاطر تکمیل برنامه ریزی محلی به تعویق افتاد.
- این مختصات می تواند به عنوان سیاستی کنترلی برای ساخت و ساز تازمان آماده شدن کامل برنامه ریزی محلی، به وسیله مقامات برنامه ریزی موردن استفاده قرار گیرد و بعد از آن، در پیش نویس برنامه ریزی محلی برای اظهار نظر در دسترس عموم قرار گیرد. در هر صورت سیاست های کنترلی می بایست به تصویب اعضای منتخب برستند و در اختیار عموم قرار گیرد.
- ارائه مختصات به اعضای شورا، در عین حال وسیله مناسبی است که آنان را از فرست ها و تهدید های بصری آگاه سازد.
- هر مقام برنامه ریز، برای تهیه یک مختصات طراحی خاص، می بایست استدلال خوبی داشته باشد و همچنین باید به وضوح بداند که این مختصات دقیقاً برای کنترل چه چیزی نوشته شده است؛ در غیر این صورت در دفاع از مختصات با شکست روبرو خواهد شد.
  - مختصاتی که ایهام داشته باشد، همچون شمشیر دودم است. چنانچه یکی از عوامل ساخت و ساز موفق به رعایت اصول مذکور در مختصات شود ولی در عین حال حاصل کارش بنای نامناسب باشد، مقامات برنامه ریزی در موضع ضعیفی قرار خواهد گرفت. بیان صریح و روشن اهداف طراحی شهری موردنظر مقامات برنامه ریزی اهمیت بسیار زیادی دارد و می بایست در مجوز های ساخت مدنظر قرار گیرد.